

"נפגשים בפרשה", התשע"א

פרשת נשא

הרב אבינר ואלישיב רייכנר

לרפואת יעקב בן סעדה הי"ד

השיעור נמסר בכל שבוע באתר מכון מאיר: meirTV.co.il. להערות/הארות: matan.ozana@gmail.com

א. אחת הפרשיות המעניינות בפרשה היא פרשיית אשה סוטה. האם מדובר בבעל עם 'תסביכים' שמאמלל את אשתו?

לא מדובר בבעל שאחזתו רוח קינאה לפתע פתאום ומאפשרים לו לאמלל את אשתו, חלילה.

בל נשכח שצריך עדים - "עדי קינוי" (מלשון קנאות) ו"עדי סתירה" (מלשון להיסתר, להסתגר בחדר). הבעל מבקש מאשתו בפני עדי הקינוי שלא תסתיר עם איש פלוני, ולאחר מכן נמצא שהיא נסתרה עם אותו פלוני בפני עדי הסתירה. מה נעשה באותו חדר איננו יודעים, אך על כל פנים - עצם ההסתרות אסורה על פי ההלכה, והואיל והבעל ביקש ממנה מראש בפני עדים שלא לעשות כן, הדבר חמור יותר. לכן, לא מדובר באיש חולה שמנסה לאמלל את אשתו, אלא באיש מוטרד שפעל בצורה מושכלת למען השגת שלום בית.

ב. אם המטרה הראשית היא שלום הבית, איך יתכן שלאחר כל התהליך שעוברת האשה במקדש מטרה זו תושג? הלא גם אם האשה לא עשתה דבר, יהיה מטען רגשי בין האיש לאשתו.

הסברנו שגם אם האשה לא עשתה דבר אסור במהלך ההסתרות עם אותו האיש, עצם ההסתרות אסורה, הגם שבעלה ביקש ממנה שלא לעשות כן - כי הדבר לא מניח את דעתו. לכן, בכל מקרה שניהם יצטרכו לפתוח דף חדש (ואם צריך - להעזר בגורם שלישי), אלא שכעת הוסרו החשדות החמורים יותר וניתן יהיה לעשות זאת בפחות קושי. אין סוף "הוליוודי" לסיפור, אבל יש התחלה של מהלך מתקן.

ג. ומדוע אין דין דומה לגברים כשם שיש לנשים? מדוע אין דין "איש סוטה"?

אגלה לך סוד - נשים בארה"ב נואפות ב-50% מהמקרים, וגברים ב-80%. ובאמת בהלכות צניעות מצינו שיש מקומות בהם דווקא באיש מחמירים יותר - לאיש אסור להתבונן בנשים, לשמוע קול שירה של נשים וכו'.

אלא, דין אשה סוטה הוא דין המיוחד לאשה שמסמלת את הבית היהודי, את טהרת הבית וקדושתו. אין זה אומר שיש לאיש רשות להתהולל, חלילה, אלא שהתורה ייחדה דין זה לאשה דווקא באופן סמלי.

ד. מי סוטה יש בכוחם לברר את המציאות - האם האשה חטאה או לא. האין זה מסוכן לייחס למים כוחות מאגים?

מי סוטה אינם אלה שמטמאים או מטהרים, אלא הציווי האלוקי. ומה שלקחו דווקא מים כאמצעי לבירור הענין, הדבר משום שמי סוטה נלקחים מן הכיור שבמשכן, ואותו כיור נעשה מן "המראות הצובאות" (המראות בהן השתמשו הנשים הצדקניות במצרים בכדי להתייפות בפני בעליהן ולעודדם לפרות ולרבות). שימוש במי הכיור באים לסמל אם כן את המעשה של אותה אשה סוטה המנוגד למעשה אימותיה - הפרת שלום הבית (בין אם חטאה כשנסתרה ובין אם לא, כפי שהסברנו קודם לכן).

ה. מדוע שייך להביא את האשה אל בית המקדש לבירור הענין?

הרב קוק ב"אורות ישראל ותחייתו" (פרק כ"ו) מדבר בין היתר על האמון המשפחתי, ושם אומר הרב שהאמון המשפחתי בין איש לאשתו הוא הבסיס לכל אמון שקיים במציאות - אמון בין אדם לבוראו, בין אדם לחבירו, בין עם אחד לזולתו וכו'. כך שאותו בירור פנימי-פרטי לכאורה שנעשה בין האיש לאשה, יש לו השלכה כלל ישראלית-עולמית, ולכן הוא חלק מעבודת המקדש.

בנוסף - ידועים מאמרי חז"ל על גדולתו של השלום בין איש לאשתו אל מול השלום בין אדם לקונו:

"תני רבי ישמעאל: גדול שלום, ששם הגדול שנכתב בקדושה, אמר הקדוש ברוך הוא: ימחה במים, כדי להטיל שלום בין איש לאשתו" (ויקרא רבה ט, ט).

וכן הסיפור הידוע על אשה שאחרה לשוב לביתה בליל שבת מפני שהיתה בשיעורו של ר' מאיר, ומצאה את בעלה ממתין לה לסעודת שבת לאחר שכבה הנר. בעלה נשבע לאשתו שלא יאפשר לה לשוב הביתה עד שתירק בפניו של ר' מאיר. וכשהלכה האישה לשיעורו של ר' מאיר, גרם לה בחוכמתו שתירק בפניו 7 פעמים. וכך נאמר שם: "אמרו לו תלמידיו לר' מאיר: 'רבי, כך מבזים את התורה?' אמר להם: 'לא דיו למאיר להיות שווה לקונו, שכך שנה ר' ישמעאל: גדול שלום..."

ו. גם פרשיית נזיר בולטת בפרשה זו - אדם שמזיר עצמו מן היין, מגדל את שערו. מה מניע אדם להוסיף על עצמו איסורים והחמרות?

הירושלמי שואל שאלה זו - "לא דיך במה שאסרה תורה?". והרמב"ם באמת אומר שהדרך הנכונה (לכתחילה) היא דרך האמצע, לדעת לא להיות קיצוני לאף כיוון בצורה מוחלטת - לא להיות סגפן ולא להיות תאוותן (אלא לאזן בצורה נכונה בכל סיטואציה נתונה בין שני הקצוות של כל מידה ומידה). זו הדרך לרבים, אך יש אנשים יוצאי דופן שהם פרושים (פורשים מהנאות שאינן נצרכות להם בעולם הזה), והם אינם מסכנים, אלא הם מוצאים באותה פרישות את כל מילוי צרכיהם. זו דרך המתאימה למעטים, או ל"חולי הנפשות" שצריכים תיקון לקיצוניות בהם או חוזים, והדגש הוא שהתיקון נעשה באופן זמני.

וכן מצינו בספר "מסילת ישרים" שעד ל"נקיות" פונה אל הרבים, ומה"פרישות" פונה אל היחידים - לא לכל אחד מתאימה הדרך הזו.

נחלקו אמוראים בגמרא (תענית יא.) האם נזיר קרוי חוטא או לא. אבל בין כה ובין כה, דבר אחד בטוח - נורמלי הוא לא (השאלה אם הוא מעל הנורמה או מתחת לה). התורה בגדולתה פונה גם אל החריגים בעם ומעניקה גם להם יחס מפורט.

ז. יש ענין ליישם את חיי הנזיר כיום?

להיות נזיר לגמרי כפי שמתארת התורה - קשה למצוא כיום. אבל יחידים באומה יכולים ללמוד מדרכו של הנזיר. קח למשל כמעט כל חייל קרבי ותמצא שהוא לא אוכל יותר מדי ולא ישן יותר מדי, גם בכך יש סוג של נזירות, אבל לא נזירות לכל החיים כמו בן. וכן כמובן אפשר לקחת את נושא הנדרים - "מוצא שפתיך תשמור, ועשית כאשר נדרת". בשגרה, עדיף שלא לנדור. אבל כמו בנזיר - יש מקרים מיוחדים בהם הדבר נצרך. אבל לפני שאתה נודר, לפני שאתה מתנזר, קיים את המוטל עליך בשגרה - הֵיָה צדיק, אח"כ תוכל לחשוב על פרישות, חסידות וקדושה.

ח. אין מחיר חברתי לאדם נזיר?

לא בהכרח. הרב הנזיר (הרב דוד כהן זצ"ל) היה עושה קידוש על מיץ תפוחים, והוא היה כל כך אוהב את הבריות, מסביר פנים לכל אחד ואחד ועדין נפש באופן שקשה לתאר. פעם אחת הלכתי אליו עם חבר שלי, והרב הנזיר פנה אל חבר שלי בגוף שלישי. כך שאדם יכול להיות נזיר ובו זמנית אדם חברתי.

ט. מי מברך את העם בברכת כהנים - הכהנים או הקב"ה? אין כאן כח מסוכן שנמסר לכהנים?

ראשית, נאמר "ושמו את שמי על בני ישראל - ואני אברכם", וכפי שרש"י אומר - הקב"ה הוא זה שמברך באמת. ולכן הרמב"ם כותב שכהן רשע עולה לדוכן ומברך, כי הברכה באמת לא מגיעה ממנו.

שנית, כח זה נמסר בידי הכהנים דווקא כיוון שהם בטבעם אוהבים את עם ישראל - "וצונו לברך את עמו ישראל - באהבה". כהן שלא אוהב אדם אחד מהקהל - לא יעלה לדוכן. ומצד שני - כפי שאמרנו, כהן שכן אוהב את עמ"י, אף על פי שהוא עצמו רשע - יעלה לדוכן ויברך. ומתוך אותה אהבה - "מקרבן לתורה".

